

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	264
Land:	Marokko-Vestsahara
Kilde:	Landinfo
Titel:	Hirak-bevegelsen (protester i Rif)
Udgivet:	5. marts 2020
Optaget på baggrundsmaterialet:	4. juni 2020

Marokko: Hirak-bevegelsen (protester i Rif)

- Bakgrunn
- Bevegelsens formål og struktur
- Reaksjoner fra myndighetene mot Hirak-aktivister
- Er Hirak-aktivister i myndighetenes søkelys i dag?

Bakgrunn

Hirak (al-Hirak al-sha'bi, folkebevegelsen) eller Rif-bevegelsen, er en marokkansk protestbevegelse som oppsto i byen al-Hoceima i det nordlige Marokko i oktober 2016. Bevegelsen spredde seg til hele Rif-regionen i 2017–18, før den til slutt ble slått ned av marokkanske myndigheter.

Den utløsende årsaken til protestene var dødsfallet til fiskeselgeren Mohsin Fikri i oktober 2016. Fikri ble klempt til døde i en søppelkvern da han forsøkte å ta tilbake fisk som lokale myndigheter hadde konfiskert fordi den var ulovlig fanget. Mohsin Fikri ble for mange et sterkt symbol på hvordan den fattige delen av befolkningen opplever å bli behandlet av myndighetene:

The shocking images of Mohsin's body trapped in the disposal truck reflects the disenfranchised and dehumanized segment of society as both powerless and valueless, subjected to all kinds of abuses and violence that featured in the repressive machine of the post-colonial Moroccan state. Mohsin embodied those who struggle on a daily basis to 'make a living, arbitrarily targeted by agents of authority and disposed of like trash' (Jebnoun 2019, s. 7).

Dødsfallet til Muhsin Fikri satte i gang en folkelig protestbevegelse i Rif-regionen, et fjellområde langs Marokkos middelhavskyst i nord. Området har tradisjonelt vært ansett som en lite utviklet del av Marokko, og fattigdommen, arbeidsledigheten og analfabetismen er fremdeles høyere her enn i andre marokkanske regioner. Området er hovedsakelig befolket av personer med *amazigh* («berber»)-opprinnelse, men berbisk språk og kultur har gjennom historien blitt marginalisert til fordel for arabisk.

Rif har historisk vært i opposisjon til spanske og franske kolonimakter¹ og til det sentrale kongedømmet i Marokko. Rif-krigen på 1920-tallet og den marokkanske hærens brutale tilbakeslag av et opprør i 1958 har skapt varige minner om eksklusjon, marginalisering og urettferdig behandling hos befolkningen i Rif-regionen. Dødsfallet til Fikri nørte opp under Rif-befolkningens oppdemmede misnøye, og førte til flere måneder med sosial uro og demonstrasjoner i 2017–18.

Demonstrasjonene ble møtt med sterke reaksjoner fra myndighetene, og hundrevis, både ledere og ordinære demonstranter, ble anholdt og fengslet. Dette førte igjen til nye demonstrasjoner med krav om å løslate de anholdte demonstrantene. Demonstrasjonene ble stadig mer voldsomme, og flere titalls personer ble skadd i trefninger med politiet i løpet av den perioden opprøret varte.

Hirak-bevegelsen har blitt ansett som en av de mest omfattende protest-bevegelsene i Nord-Afrika etter den arabiske våren i 2011. Bevegelsen blir gjerne ansett som en forlengelse av Mouvement du 20 février (Landinfo 2017). Forskjellene mellom de to bevegelsene er i realiteten mange, særlig fordi Hirak-bevegelsen er forankret i lokale forhold i Rif-regionen (Mashba 2017, s. 2), og dermed har begrenset mobiliseringskraft i andre deler av Marokko.

Bevegelsens formål og struktur

Hirak er en politisk uavhengig bevegelse (Mashba 2017, s. 5). Den oppsto spontant i befolkningen i Rif-regionen som svar på en latent frustrasjon over manglende sosial og økonomisk utvikling i området. Bevegelsen er ikke knyttet til et bestemt politisk parti eller retning, men er sammensatt av et bredt utsnitt av befolkningen i regionen.

Bevegelsen er ikke-voldelig. Imidlertid hevder marokkanske myndigheter at 600 polititjenestemenn har blitt skadd under demonstrasjonene, flere bygninger satt i brann og flere biler ødelagt under demonstrasjonene (TelQuel 2018).

Noen av de viktigste kravene er ifølge Jebnoun (2019, s. 8):

- Demilitarisering av Rif-regionen.²
- Anerkjennelse av områdets kulturelle og språklige særegenhet.
- Utbygging av bedre helseinfrastruktur, herunder et kreftsykehus i regionen.
- Bygging av et universitet i Rif, og forbedring av skolesystemet.

¹ Fra 1884 til 1956 var størstedelen av dagens Marokko fransk protektorat, mens Spania kontrollerte Spansk Sahara i sør og enklavene Ceuta og Melilla i nord. Rif-regionen er derfor sterkt påvirket av spansk kultur og språk.

² Opphevelse av en forordning fra 1958 som definerer Rif en militarisert sone.

- Utvikling av turisme, fiske og jordbruk i regionen.

Bevegelsen oppgir selv å ikke ha noen sentral ledelse (RFI 2017). Organisasjonen synes likevel å ha en viss struktur, med blant annet en organisasjonskomité og en generalforsamling. Mobilisering til demonstrasjoner og andre aksjoner skjedde likevel hovedsakelig gjennom spontan grasrotmobilisering. Det vanlige mønsteret for gjennomføring av aksjoner var at en mindre gruppe valgte et sted for en aksjon, gjerne et sted som er vanskelig tilgjengelig for politi- og sikkerhetsstyrker som for eksempel hustak. Det ble postet video fra demonstrasjonen på sosiale medier slik at andre demonstranter raskt kunne slutte seg til. Gjennom denne måten å organisere seg på kunne aktivistene gjennomføre mange mindre aksjoner uten at myndighetene rakk å stanse dem (Jebnoun 2019, s. 10). Ifølge Mashba (2017, s. 7) organiserte bevegelsen mer enn 700 ulike demonstrasjoner og protestaksjoner, 145 av dem i al-Hoceima, i perioden oktober 2016 til mai 2017.

Selv om Hirak hadde en desentralisert struktur uten en offisiell ledelse, ble enkeltpersoner likevel klart oppfattet som ledere, både av bevegelsens støttespillere og sympatisører, av myndighetene og av befolkningen generelt. Dette gjelder i særdeleshet Nasser Zefzafi, som fremstår som bevegelsens ubestridte leder og ansikt utad (Kabbadj 2018; Rachidi 2019).

Reaksjoner fra myndighetene mot Hirak-aktivister

Flere hundre demonstranter og aktivister ble anholdt av politiet i perioden oktober 2016 til mai 2017. Den største arrestasjonsbølgen var i mai 2017, da politiet anholdt over 400 demonstranter i forbindelse med massedemonstrasjoner i al-Hoceima (HRW 2018). Mange demonstranter ble løslatt etter kort tid og ikke rettsforfulgt, men et ukjent antall ble siktet og senere tiltalt og dømt for forhold knyttet til demonstrasjonene.

Det eksakte antallet domfellelser er ikke kjent, men ifølge Jeune Afrique (2019) kan det være snakk om flere hundre. De mest kjente av disse er de 53 som ble dømt i domstolen i Casablanca i juni 2018. De 53 ble dømt til lange fengselsstraffer for blant annet å ha deltatt i ulovlige demonstrasjoner og å utgjøre en fare for rikets sikkerhet. Lederfigurer som Nasser Zefzafi, Nabil Ahamjik, Ouassim Boustati og Samir Ighid ble dømt til 20 års fengsel, mens Mohamed Haki, Zakaria Adhahchoure og Mohamed Bouhenouch ble dømt til femten års fengsel. De andre domfelte fikk straffer opp til 10 år (Amnesty International 2018, s. 10–36).³ Dommene fra Casablanca ble opprettholdt i ankesaken i desember 2018 (Amnesty International 2019).

Myndighetene hindret også fri pressdekning av demonstrasjonene. Blant de dømte finnes to journalister, Mohamed Asrihi og Hamid Madhaoui, som ble dømt

³ En liste med navn på de 53 tiltalte, påtalegrunnlaget og dom finnes i vedlegget til Amnesty 2018.

til henholdsvis fem og tre års fengsel i forbindelse med at de dekket Rif-protestene. En journalist som arbeidet for The Guardian ble utvist fra Marokko mens han dekket protestene (Committee to Protect Journalists 2018; Yabiladi 2017).

I august 2018 ble 11 av de dømte i Casablanca-saken, samt rundt 100 andre dømte, benådet av kongen, mens fire fikk prøveløslatelse. De gjenværende dømte soner sin straff i Okacha-fengselet i Casablanca. Det har kommet nye runder med benådninger også etter det, senest i juni 2019 (TelQuel 2019).⁴

De domfeltes advokater mener at de dømte ikke har fått en rettferdig rettergang. Flere av de dømte har opplyst at de har dårlige soningsforhold, og enkelte opplyser at de skal ha blitt utsatt for dårlig behandling, herunder isolasjon og tortur, i fengselet. Flere av de innsatte har sultestreiket, noe som skal ha ført til represalier mot dem i etterkant (Amnesty International 2018). Marokkanske myndigheter mener på sin side at de domfelte har fått en rettferdig rettergang og at det ikke har forekommet menneskerettsbrudd i denne saken (Hatim 2019).

De fleste av de som ble anholdt og dømt, og særlig de som ble dømt til de lengste straffene, var i Hiraks «harde kjerne», men enkelte hadde, ifølge Amnesty International (2018), svak tilknytning til bevegelsen.

Mange dømte har i dag sonet ferdig straffen, og et betydelig antall har, som tidligere nevnt, fått kongelig benådning (TelQuel 2019). Ifølge Jeune Afrique (2019), som baserer seg på tall fra støtteforeningen for de innsatte, var det i slutten av 2019 fremdeles rundt 60 Hirak-aktivister i fengsel, 29 av dem i Casablanca.

De harde straffene har vakt sterke reaksjoner blant de domfeltes familie og venner og i den marokkanske befolkningen generelt (Kabbadj 2018). Også internasjonale organisasjoner som Human Rights Watch (2019) reagerer sterkt på den harde straffereaksjonen.

I tillegg til anholdelser og rettsforfølgelse, har marokkanske myndigheter reagert på andre måter mot Hirak-aktivister. Myndighetslojale medier har blant annet drevet svertetekampanjer mot aktivistene, omtalt dem som «separatister», og kommet med påstander om at de er finansiert fra utlandet (France24; Malki 2017; Masbah 2017).

⁴ Se Landinfo 2014 for informasjon om kongelig benådning i Marokko.

Er Hirak-aktivister i myndighetenes søkelys i dag?

Hirak-bevegelsen er ikke lenger aktiv (Tadlaoui, e-post februar 2020). Hovedårsaken til dette er myndighetenes harde anslag mot bevegelsen, og at organisasjonens lederskikkelser enten sitter i fengsel, eller har sonet lengre dommer (Delgado 2019).

Landinfo kjenner ikke til at det skal ha vært nye anholdelser eller dommer i forbindelse med Rif-protestene etter at de avtok i 2018. Imidlertid opplyser enkelte personer som allerede har vært i myndighetenes søkelys, at de føler seg overvåket og trakassert av av marokkanske myndigheter (Babas 2019). Så langt Landinfo forstår, dreier dette seg om kjente profiler fra bevegelsen.

Familiemedlemmer av de fengslede Hirak-aktivistene har dannet støttegruppen Taфра (Association Taфра pour la Fidélité et la Solidarité des Familles des Prisonniers du Hirak populaire du Rif), ledet av Nasser Zefzafis far, Ahmed Zefzafi. Støttegruppen er et bindeledd mellom de innsatte og myndighetene, og arbeider blant annet for bedre soningsforhold for de innsatte (Tadlaoui, e-post februar 2020).

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

Amnesty International (2019, 26. april). *Morocco: Prison Sentences Upheld against Hirak El-Rif Protesters in Flawed Appeal Trial in Casablanca*. London: Amnesty International.

Tilgjengelig fra

<https://www.amnesty.org/download/Documents/MDE2902672019ENGLISH.pdf> [lastet ned 25. februar 2020]

- Amnesty International (2018, 17. desember). *Maroc: Le Procès d'appel du Hirak el-Rif est une occasion pour annuler des peines prononcées à l'issue d'un procès inéquitable*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <https://www.amnesty.org/download/Documents/MDE2993982018FRENCH.pdf> [lastet ned 19. februar 2020]
- Babas, L. (2019, 15. mai). *Hirak activist Nawal Benaissa seeks asylum in the Netherlands*. Yabiladi. Tilgjengelig fra <https://en.yabiladi.com/articles/details/78336/hirak-activist-nawal-benaissa-seeks.html> [lastet ned 24. februar 2020]
- Committee to Protect Journalists (2018, 3. juli). *Moroccan court sentences two journalists to several years in prison*. New York: Committee to Protect Journalists. Tilgjengelig fra <https://cpj.org/2018/07/moroccan-court-sentences-two-journalists-to-severa.php> [lastet ned 19. februar 2020]
- Delgado, A. (2019, 21. april). *First Hirak Rif March After Appel Brings Hundreds to Rabat*. Morocco World News. Tilgjengelig fra <https://www.moroccoworldnews.com/2019/04/271161/hirak-rif-march-appel-protestors-rabat/> [lastet ned 25. februar 2020]
- France 24 (2019, 6. april). *Morocco upholds sentences against Hirak protesters*. France24. Tilgjengelig fra <https://www.france24.com/en/20190406-morocco-upholds-sentences-against-2016-rif-protesters>
- Hatim, H. (2019, 12. juli). *Rapport sur les Hirak: Circulez, il n'y a rien à voir*. TelQuel. Tilgjengelig fra https://telquel.ma/2019/07/12/rapport-sur-le-hirak_1645084 [lastet ned 25. februar 2020].
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2019, 10. april). *Morocco: Shocking Verdict Against Activists, A Journalist*. HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2019/04/10/morocco-shocking-verdict-against-activists-journalist> [lastet ned 19. februar 2020]
- HRW (2018, 30. november). *Morocco: Torture Suspicions Mar Mass Trial Verdicts*. HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2018/11/30/morocco-torture-suspicions-mar-mass-trial-verdicts> [lastet ned 25. februar 2020]
- Jebnoun, N. (2019). *Public space security and contentious politics of Morocco's Rif protests*. *Middle Eastern Studies*, 54, 1-16.
- Jeune Afrique (2019, 2. november). *Maroc : Nasser Zefzafi, leader du « Hirak », réaffirme avoir été victime de « torture »*. Jeune Afrique. Tilgjengelig fra <https://www.jeuneafrique.com/850919/politique/maroc-nasser-zefzafi-leader-du-hirak-reaffirme-avoir-ete-victime-de-torture/> [lastet ned 25. februar 2020]
- Kabbadj, O. (2018, 29. juni). *Hirak. Putain, 20 ans!* TelQuel. Tilgjengelig fra https://telquel.ma/sponsors/hirak-putain-20-ans_1601058 [lastet ned 19. februar 2020]
- Landinfo (2017, 20. april). *Marokko: Mouvement du 20 février (20. februar-bevegelsen)*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/03/Marokko-Mouvement-du-20-février.pdf> [lastet ned 25. februar 2020]
- Landinfo (2014, 12. august). *Marokko: Kongelig benådning*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/03/Marokko-Kongelig-benådning.pdf> [lastet ned 25. februar 2020]
- Malki, F-Z. (2017, 2. juni). *Morocco's Hirak Movement: The People Versus the Makhzen*. Jadaliyya. Tilgjengelig fra <https://www.jadaliyya.com/Details/34330> [lastet ned 25. februar 2020]

- Mashba, M. (2017, 7. november). *A New Generation of Protests in Morocco? How Hirak al-Rif Endures*. Paris: Arab Reform Initiative. Tilgjengelig fra https://www.arab-reform.net/wp-content/uploads/pdf/Arab_Reform_Initiative_en_a-new-generation-of-protests-in-morocco-how-hirak-al-rif-endures_2966.pdf?ver=b6bd46d5bebde18cc4985ac076608dd6 [lastet ned 25. februar 2020]
- Rachidi, I. (2019, 16. januar). Morocco's Crackdown Won't Silence Dissent. *Foreign Policy*. Tilgjengelig fra <https://foreignpolicy.com/2019/01/16/moroccos-crackdown-wont-silence-dissent-maroc-hirak-amdh/> [lastet ned 19. februar]
- RFI, dvs. Radio France International (2017, 31. mai). Maroc : d'où vient le mouvement « Al Hirak » qui proteste à Al Hoceïma ? *RFI*. Tilgjengelig fra <http://www.rfi.fr/fr/afrique/20170531-maroc-mouvement-al-hirak-rif-al-hoceima-nasser-zefzafi-contestation> [lastet ned 19. februar]
- TelQuel (2019, 4. juni). Une centaine de détenus des Hirak du Rif et de Jerada graciés pour l'Aïd El Fitr. *TelQuel*. Tilgjengelig fra https://telquel.ma/2019/06/04/une-centaine-de-detenus-des-hirak-du-rif-et-de-jerada-gracies-pour-laid-el-fitr_1640758 [lastet ned 19. februar 2020]
- TelQuel (2018, 29. juni). Najim Bensami: «Zafzafi a transformé le Hirak en moyen de chantage au nom de revendications ambiguës ». *TelQuel*. Tilgjengelig fra https://telquel.ma/2018/06/29/najim-bensami-zafzafi-a-transforme-le-hirak-en-moyen-de-chantage-au-nom-de-revendications-ambigue%CC%88s_1601114 [lastet ned 19. februar 2020]
- Yabiladi (2017, 28. september). Saeed Kamali, a journalist working for the Guardian was allegedly expelled from Morocco. *Yabiladi*. Tilgjengelig fra <https://en.yabiladi.com/articles/details/57881/saeed-kamali-journalist-working-guardian.html> [lastet ned 20 februar 2020]

Muntlige kilder

Ghita Tadlaoui, politisk rådgiver ved Den norske ambassaden i Rabat. E-post 11. februar 2020.

© Landinfo 2020

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.